

'Concept' is zowel een overgewaardeerde als een holle term geworden

Kosuth), of reductionisme en zelfreflectie waarbij het gebruik van taal als substituuut voor beweging een vorm van dematerialisatie van het object en het product dans zou zijn. De presentatievorm (theatervoorstelling of dans), het publiek of de institutionele markt veranderen, is geen doel op zich. Deze praktijken opereren van binnen de instellingen en leggen de nadruk op het kritische gebruik van het theatrale dispositief.

3. Maar in de praktijken die 'conceptuele dans' als gemene noemer hebben, komen heel veel verschillende configuraties van beweging, lichaam, subjectiviteit en culturen voor. En zo overstijgen ze de eventuele zelfreferentialiteit en homogeniteit van rationale en uitsluitend interne zelfreflectie. Er is evenwel geen sprake van een artistieke beweging of van groeperingen, het zou zelfs heel moeilijk zijn om een paradigma op te stellen waaronder zowel Bel, Le Roy, Boris Charmatz als Vera Mantero thuishoren (en probeer dan nog maar eens Benoît Lachambre en Meg Stuart aan dit lijstje toe te voegen). Dit bewijst twee dingen: de heterogeniteit getuigt van een hybriditeit van verschillende invloeden, elementen, disciplines, media en genres (hybriditeit in tegenstelling tot de zuiverheid van de pure modernistische dans) en van openlijke verschillen, waaronder niet alleen concepten, maar ook beeldvormingen van dans die het modernisme overstijgen.

De volgende stap in deze discussie is nagaan hoe een concept tot stand komt: hoe het ontstaat, hoe het een praktijk begint te reglementeren en zichzelf op die praktijk projecteert. Volgens mij kreeg conceptuele dans haar slecht gekozen naam omdat die verwees naar een open, ongebonden concept van dans als choreografie en zo aantoonde dat choreografie tot dan toe gebruikt werd als een gesloten concept van dans.

LE ROY Denk je dat dans altijd in binaire termen gedefinieerd moet worden – en indien ja, waarom? Vroeger was er Ballet/Modern, Modernistisch/Postmodern of Postmodernistisch, of Modern/Danstheater. Of was het Ballet/Danstheater. En wat is het nu: conceptueel/pure dans? Is binaire logica eigen aan dans? Denk je dat het misschien iets te maken heeft met het feit dat choreografische kunst geen ingeburgerde of erkende artistieke praktijk is in vergelijking met beeldende kunst of muziek bijvoorbeeld?

CVEJIC Tot de jaren '90 kon je over dansvoorstellingen vragen om welke soort 'dans' het ging, wat het dansmateriaal was: lichaam – instrument – techniek – stijl. En dan kon je misschien ook nog wat zeggen over de inhoud: wat wilde de performance door middel van metaforen duidelijk maken. In de jaren '90 volstond dit niet meer, een andere benadering drong zich op. En die vroeg niet welk soort object een dansvoorstelling is, maar wél welk soort concept van dans naar voren wordt gebracht in de performance. Dit bracht met zich mee dat de nieuwe praktijken in wezen niet meer gedefinieerd konden worden aan de hand van de identieke eigenschappen of onderscheidende kenmerken waaruit het werk opgebouwd is. Het werk

van pakweg Vera Mantero en Jérôme Bel, of Jérôme Bel en Xavier Le Roy, zal nooit een perfecte eenheid van esthetische eigenschappen vormen, maar kan wel tot een familie van gelijkenissen behoren, met eigenschappen die identiek lijken, maar in feite het werk van elk van hen op een heel andere manier vorm geven. Een voorbeeld. We kunnen spreken van transparantie of helderheid van procedures in het geval van Bel en Le Roy. Bij de eerste komt de helderheid voort uit linguïstische handelingen en taaldaden (cf. *Le dernier spectacle*, *Shirtology*, *The Show Must Go On I & II*), terwijl het bij de laatste dient als directe toegang tot het stoffelijke lichaam, een posthumanistische visie op wat het lichaam kan doen. (cf. *Self-Unfinished*, *Giszelle*). Het zou verkeerd zijn hieruit af te leiden dat dit aspect (transparantie) essentieel is, of het te zien als een esthetisch ideaal. Wat zo anders was aan het werk van bovengenoemde choreografen is hoe ze voor elke voorstelling een concept bedachten. Nu, 'concept' is zowel een overgewaardeerde als een holle term geworden: enerzijds gehaat door de dansers en choreografen, critici en programmatoren die zweren bij niet-reflexief studiowerk en vakmanschap, anderzijds gecorrumpeerd door de voorstellen en subsidieaanvragen waarin een bepaalde theoretische of politieke agenda het geschreven voorstel mee bepaalt (en dan komt het niet eens altijd tot een voorstelling). Dit toont alleen maar aan dat concept een slecht begrepen term is in de wereld van de dans.

Elk dansstuk heeft een 'concept' natuurlijk, omdat het gebaseerd is op een conceptuele ordening van ideeën, overtuigingen, waarden, procedures en betekenissen, zelfs al ontstaan die intuïtief. Vanaf de jaren '90 werden concepten echter gethematiserd en voor elk choreografisch werk dat volgens die nieuwe praktijk tot stand kwam, besproken. Het was niet langer vanzelfsprekend dat de choreograaf op zich – zijn stijl, taal, techniek, voorgestelde thema's – een afdoende verklaring was voor zijn dansobject en zijn concept. Choreografen begonnen choreografie te conceptualiseren als het onderwerp van een kunstwerk. Met andere woorden, ze zagen het niet langer als een zelfevidente notie, een gesloten concept. Een gesloten concept definieert choreografie als een compositie en vereenzelvigd compositie met het creëren van een vorm of een structuur, maar in ieder geval een notie van een geheel, door lichamelijke beweging in tijd en ruimte. Het creëren van beweging in tijd/ruimte is maar een vaag en leeg begrip, maar vaagheid is nu net de manier waarop regelgevende concepten functioneren. Ze vervullen een normatieve functie, vooral omdat hun inhoud zo moeilijk te definiëren is. Zo een gesloten concept van choreografie berust op een overeenkomst ('wat je compositie ook is, het moet in ieder geval gerelateerd zijn aan lichamelijke beweging en parameters van ruimte en tijd'), en op een hiërarchisch productieapparaat (de choreograaf brengt kennis over op dansers via het voortonen).

De choreografen in de jaren '90 betwistten de idee dat choreografie een schriftuur zou zijn die de danstaal volgt, weerspiegelt, afbeeldt, zoals schrijven ook het gesproken woord volgt. Ze legden de nadruk op het onderscheid tussen dansen en choreograferen, waardoor